

Provedení hodnocení a průběh zkoušek

Výběr gymnázií, která se účastnila hodnocení, byl proveden na jaře 2000 školskou správou. Školská správa poslala všem vybraným gymnáziím sdělení a anketu pro ředitele 8.5. 2000. Sdělení obsahovalo cíl hodnocení komunikačních kompetencí, účel a charakter zkoušek jakož i prosba o zahrnutí praktických organizačních záležitostí souvisejících s hodnocením do plánu pro následující podzimní pololetí. Ředitelská anketa podala informace o počtu studentů gymnázia a výběru studentů, o nabídce kurzů v učebním plánu, úrovni vybavení výpočetní a komunikační technikou, výuce na síti a o stavu knihovny. Těm gymnáziím, která nevrátila ředitelskou anketu a ani nepotvrdila účast v hodnocení, bylo sdělení zasláno znovu 15.6.2000. Obecním orgánům, do jejichž gesce patří gymnaziální vzdělání, bylo sdělení týkající se hodnocení zasláno v květnu 2000. Gymnáziím ve výběru byly 16.10. 2000 zaslány obecné pokyny týkající se uspořádání zkoušek, pokyny týkající se uspořádání dílčích zkoušek a hodnocení výsledků stejně jako hodnotící kritéria. Zkoušky byly gymnáziím odeslány poštou tak, aby vybraným gymnáziím došly nejpozději 9.11.2000.

Hodnocení komunikačních kompetencí bylo uskutečněno jako dvoudenní zkouška 14.-15.11. 2000. Skládalo se ze tří částí. V první den zkoušky proběhla na gymnáziích zkouška ze získávání informací, které se účastnili studenti patřící do dílčího výběru (8 nebo 16 studentů podle velikosti gymnázia). Druhý den se stejní studenti patřící do dílčího výběru účastnili skupinové zkoušky a všichni studenti patřící do výběru odpovídali v průzkumu měřícím komunikační postoje. V následujícím bude prezentován nejdříve způsob uspořádání zkoušky ze získávání informací a skupinové zkoušky a potom průzkum postojů.

Cíl a struktura zkoušky ze získávání informací

Cílem zkoušky ze získávání informací bylo zmapovat, jak jsou studenti kompetentní pro získávání a hodnocení informací. Zkouška byla uspořádána pro všechny studenty dílčího výběru¹ současně. Protože u zkoušky existovala snaha poukázat na kompetence studentů pro používání také informace poskytované na sítích, byla tato skutečnost při uspořádání zkoušky zohledněna. Zkouška ze získávání informací trvala celkem 3 hodiny, ale vlastní získávání informací 60 minut. Gymnázia byla požádána, aby na zkoušku rezervovala kromě normální třídy také počítačovou učebnu nebo jinou třídu, ve které jsou počítače s připojením k internetu. Studenti měli možnost používat buď vlastní knihovnu gymnázia nebo jinou knihovnu, kterou škola využívá, a která se nachází v bezprostřední blízkosti.

V případě zájmu studenti směli tisknout nebo kopírovat potřebné materiály, pokud tuto možnost gymnázium poskytovalo. Při zkoušce bylo podle potřeby dovoleno používat slovníky. Během získávání informací studenti směli používat také své mobilní telefony. Gymnázium eventuálně mohlo umožnit používání telefonů školy. Podle návrhu měla být zkouška uskutečněna v těch rámcích a za využití takových zdrojů, které mohou studenti obvykle využívat v situacích, kdy potřebují získat informace.

Zkouška se skládala z pěti dílčích úkolů. Na začátku zkoušky studenti dostali písemný pokyn, ve kterém byl zmíněn cíl hodnocení komunikačních kompetencí. Tento pokyn měl studenty motivovat k co nejlepšímu výkonu a sděloval, kterých dovedností je při zkoušce třeba, a z kterých dílčích úkolů se zkušební celek skládá.

Úkol 1. Vytvoření plánu získávání informací k tématu Vědomosti o finské společnosti a kultuře.

Úkolem bylo zamyslet se, co by měli mladý člověk, který má do Finska přijet na rok studovat, nebo jeho rodina vědět o finské společnosti a kultuře již předem, aby byl jeho pobyt co nejpřínosnější a bez problémů. Studenti měli sepsat co nejpřesnější charakteristiku jeho možností při získávání informací, kde tento člověk zamýšlí informace k tématu hledat, které informační zdroje zamýšlí použít, a proč si pro získání informace vybere určité způsoby a subjekty. V pokynech byl kladen důraz na to, že ke hledání informace lze použít všechny možné zdroje a prostředky si lze libovolně zvolit, informace také může být ve finštině nebo v jiném jazyce. Zadání úkolu obsahovalo informaci, že po vyhotovení plánu se informace budou také hledat. Na vytvoření plánu bylo 15 minut z času zkoušky.

Úkol 2. Získání informací. Studenti dostali písemný pokyn pro úkol získání informací. Úkolem bylo hledat co nejpoužitelnější informace a nejspolehlivější prameny týkající se finské společnosti a kultury buď ve finštině nebo v nějakém jiném jazyce. Studentům bylo doporučeno, aby si v případě potřeby zdrojový materiál okopírovali nebo vytiskli.

¹ Na pěti gymnáziích bylo hodnocení uskutečněno 16.-17.11. kvůli zkouškovému týdnu a na dvou gymnáziích až další týden (20.-23.11.). Rozdílná doba zkoušky se systematicky neprojevila v lepších výsledcích, proto byly materiály z těchto gymnázií zařazeny do hodnocení.

Byli požádáni, aby si přesně zaznamenali nejdůležitější fáze získávání informace jakož i to, o kterých věcech, a ze kterých zdrojů informace hledali, a kde našli z hlediska zadání úkolu použitelné informace. Studentům bylo sděleno, že v dalších fázích zkoušky bude úkolem zhodnotit důvěryhodnost nalezených informací a napsat pokyn pro jiného studenta, kde nalezne důvěryhodné informace o finské společnosti a kultuře. V této fázi zkoušky měli studenti možnost využívat ty prostory a prostředky, které byly ve škole k dispozici. Používání mobilních telefonů bylo povoleno. Studenti se směli pohybovat a spojit se libovolně s osobami jak ve škole tak i mimo školu. Času na získání informací bylo 60 minut.

Úkol 3. Hodnocení důvěryhodnosti informace. Studenti hodnotili důvěryhodnost tří prvních nalezených informací a zaznamenali do odpovědního dotazníku svůj informační zdroj a odhad toho, na základě čeho považovali nalezenou informaci za důvěryhodnou nebo nedůvěryhodnou, nebo proč nebyli schopni důvěryhodnost informace zhodnotit. Na tento úkol bylo vyhrazeno 20 minut.

Úkol 4. Napsání pokynu zahraničnímu studentovi ohledně toho, kde nalezne užitečné informace o finské společnosti a kultuře. Studentům bylo doporučeno, aby s pomocí svých poznámek vyhotovili jasně členěný text, na jehož základě by bylo možno vytvořit pro mladé cizince informační materiál, který by se rozdával ve školách, nebo internetové stránky. Pokyn měl být napsán finsky. V případě potřeby by bylo možné pokyn později přeložit z finštiny do cílového jazyka. Na sestavení pokynu bylo k dispozici 30 minut.

Úkol 5. Sebehodnocení. Na konci zkoušky studenti odpovídali na otázky, ve kterých hodnotili, jak se získávání informací dařilo. Studenti označili křížkem na hotovém seznamu informačních pramenů ty prameny a způsoby, které používali. Měli také označit, které hledané výrazy (hesla) se ukázaly být nejužitečnější. Nakonec měli studenti vybrat z daných možností tu, která nejlépe charakterizovala zkušenosti s úkolem získat informace. Sebehodnocení stejně jako informace o problémech se získáváním informací a jejich řešení byly získány formou otevřených otázek. Studenti měli také zhodnotit zkoušku.

Cíl a struktura zkoušky ve skupině

Cílem zkoušky ve skupině bylo zjistit, jak studenti zvládají interakční dovednosti potřebné ve skupině. Ve středu 15.11. se stejní studenti, patřící do dílčího výběru jako u zkoušky ze získávání informací, zúčastnili zkoušky ve skupině. Dovednosti skupinové komunikace se hodnotily na úkolu, v rámci kterého studenti diskutovali ve skupinách po čtyřech. Téma diskuze souviselo volně s tématem zkoušky ze získávání informací z předešlého dne. Úkolem diskutujících bylo zamyslet se nad tím, "s jakými problémy se může setkat mladý člověk, který přišel studovat na finskou školu z jiné země a jak lze tyto problémy zmírnit nebo odstranit". Zkouška trvala půl hodiny na skupinu.

Průběh zkoušky ve skupině. Studenti si nesměli sami vybrat skupinu, do které budou patřit. Diskuzní skupiny byly stanoveny dopředu. Studenti byli rozděleni do skupin po čtyřech tak, že podle abecedy dva první muži a dvě první ženy tvořili skupinu A, další skupinu B atd.

Ohledně prostorového uspořádání bylo doporučeno, aby diskutující seděli v půlkruhu, aby mezi sebou měli bezproblémový oční kontakt. Učitelé měli sedět od skupiny dostatečně daleko, ale nicméně tak, aby měli možnost provádět hodnocení orálního a komunikačního chování všech účastníků. Ve zkušebním prostoru nesměl být kromě zkoušených a hodnotících učitelů nikdo jiný. Učitelé hodnotili během zkoušky interakční dovednosti účastníků a atmosféru jakož i výsledek diskuze. Na diskuzi bylo celkem 20 minut. Po 15 minutách diskuze rozdál jeden z učitelů skupině formulář, do kterého měla skupina krátce zapsat výsledek diskuze, tedy to, jakými opatřeními lze podle názoru skupiny zvýšit připravenost finských škol vypořádat se s výzvami, které s sebou přináší internacionalita. Diskuze byla obrazově nebo zvukově zaznamenána. Studenti po skončení zkoušky ve skupině zhodnotili vlastní činnost ve skupině, úspěšnost skupiny a atmosféru při diskuzi. Měli také komentovat zkoušku.

Dotazník komunikačních postojů a dovedností

Ve středu 15.11. vyplňovali pod dohledem všichni studenti patřící do výběru dotazník. Vyplňování trvalo přibližně hodinu. V oddílech dotazníku byly zjišťovány názory gymnazistů na sebe sama jako účastníka komunikace, na zvládnutí interakčních dovedností, dovedností získávat informace a komunikačních dovedností a názory na to, jak studium na gymnáziu podporuje rozvoj těchto dovedností. Navíc se měřily postoje ke skupinové práci. Tabulka 9 obsahuje měřítka obsažená v dotazníku a ukazuje příklady oddílů jednotlivých měřítek.

Respondenti měli na konci dotazníku zvolit "tři takové učební předměty, kurzy nebo situace na gymnáziu, ze kterých byl podle jejich názoru největší užitek při rozvoji komunikačních kompetencí". Na konci dotazníku byla jedna otevřená otázka, která zjišťovala názor studentu na to, "jak zdokonalovat gymnázia, aby podporovala rozvoj komunikačních kompetencí co možná nejlepším způsobem".

Tabulka 9

Měřítko dotazníku postojů, koeficienty spolehlivosti měřítek (Cronbachovo α) a příklady oddílů

Měřítko	Oddílů celkem	Koeficient α	Příklady oddílů	Stupnice odpovědí
Obraz komunikujícího	24	,92	Mám často trému při prezentaci. Většinou nesu zodpovědnost za průběh diskuze. Většinou se neptám, pokud na hodinách nerozumím, co má mluvčí na mysli.	1-5 Mám jiný názor – mám stejný názor
Zvládání interakčních dovedností	7	,79	Ústní přednes připravených příspěvků a prezentací před ostatními. Práce ve skupině v rámci kurzů. Řešení konfliktů (konfliktních situací).	1-5 Ovládám velmi špatně nebo vůbec – ovládám velmi dobře
Jak gymnaziální studia podporují rozvoj interakčních dovedností	7	,81	Stejně oddíly jako u výše uvedeného měřítka.	1-5 Velmi špatná nebo žádná podpora – velmi dobrá podpora
Zábrany a retardace osvojení interakčních dovedností	5	,63	V učebnicích není dostatek informací o interakčních dovednostech. V rámci kurzů není dostatek času soustředit se na rozvoj interakčních dovedností. Příliš velké skupiny studentů.	1-5 Vadilo velmi – vadilo velmi málo nebo vůbec
Zvládání dovedností získávání informací	7	,74	Plánování získání informací. Hledání informací v knihovně. Používání vyhledávačů na internetu.	1-5 Ovládám velmi špatně nebo vůbec – ovládám velmi dobře
Jak gymnaziální studia podporují rozvoj dovedností získávání informací	7	,82	Stejně oddíly jako u výše uvedeného měřítka.	1-5 Velmi špatná nebo žádná podpora – velmi dobrá podpora
Zábrany a retardace osvojení dovedností získávání informací	8	,68	Stejně oddíly jako u měřítka Zábrany a retardace osvojení interakčních dovedností jakož i např. Ve škole není dostatek knih. Ve škole není v případě potřeby přístup k internetu.	1-5 Vadilo velmi – vadilo velmi málo nebo vůbec
Zvládání dovedností komunikace na síti	11	,91	Posílání příloh elektronickou poštou. Tvorba internetových stránek. Studium s ostatními v prostředí internetu formou psaní nebo diskuze.	1-5 Ovládám velmi špatně nebo vůbec – ovládám velmi dobře
Jak gymnaziální studia podporují rozvoj	11	,92	Stejně oddíly jako u výše uvedeného měřítka.	1-5 Velmi špatná nebo žádná

dovedností komunikace na síti				podpora – velmi dobrá podpora
Zábrany a retardace osvojení dovedností komunikace na síti	10	,81	Stejně oddíly jako u měřítka Zábrany a retardace interakčních dovedností stejně jakož i Není dostatek instrukcí, jak používat počítače. V případě potřeby není možné použít počítač. Škola nemá vhodné přístroje.	1-5 Vadilo velmi – vadilo velmi málo nebo vůbec
Postoje ke skupinové práci	9	,72	Líbí se mi ve škole práce ve skupině. Lépe se naučím ve skupině než sám. Mnozí gymnazisté považují práci ve skupině za formu studia budící nadšení.	1-5 Mám jiný názor – mám stejný názor